

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 17/2011 rd

Statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 oktober 2011 Statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015 (SRR 1/2011 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten kan lämna utlåtande till finansutskottet om de så önskar.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ekonomidirektör Harri Mäkinen, justitieministeriet
- budgetsekreterare Niko Ijäs, finansministeriet
- president Antero Palaja, Åbo hovrätt
- lagman Antero Nuotto, Birkalands tingsrätt
- överdomare Marjatta Mäenpää, Helsingfors förvaltningsdomstol

- riksåklagare Matti Nissinen, Riksåklagarämbetet
- generaldirektör Esa Vesterbacka, Brottspåföljdsmyndigheten
- riksfogde Juhani Toukola, Riksfogdeämbetet.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Marknadsdomstolen
- Försäkringsdomstolen
- Migrationsverket
- Brottsofferjouren.

Samband med andra handlingar

I samband med denna redogörelse har utskottet behandlat RP 59/2011 rd, som utskottet kommer att lämna ett särskilt utlåtande om.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Lagutskottet granskar redogörelsen om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015 med avseende på justitieministeriets förvaltningsområde. Utskottet kommer främst att ta upp anslagen för att bekämpa ekonomisk brottslighet och den svarta sektorn samt resurserna för domstolar och straffverkställighet.

Kampen mot ekonomisk brottslighet och den svarta sektorn; långa rättegångar

Enligt redogörelsen är en viktig fråga inom justitieministeriets förvaltningsområde under ramperioden 2012—2015 att förkorta de långa rättegångarna. Dessutom ska kampen mot ekobrottslighet och den svarta sektorn effektiviseras genom att åklagare, domstolar, specialindrivningen inom utökningen och konkursbevakningen får ett tillskott i form av ett årligt anslag på i genomsnitt 5 miljoner euro.

Effektiviseringen av kampen mot ekobrottslighet och svart ekonomi är ett av spetsprojekten enligt regeringsprogrammet. Lagutskottet välkomnar dessa satsningar och även att de behövliga resurserna garanteras under ramperioden. Utskottet har redan tidigare pekat på om att anslag behöver skjutas till för detta ändamål, eftersom en effektiv bekämpning av ekobrottslighet och svart ekonomi kan ge betydande statsfinansiella fördelar (LaUU 6/2010 rd — SRR 2/2010 rd). Effektiviseringen är viktig också med tanke på rättegångsprocessernas längd eftersom merparten av de utdragna processerna i praktiken gäller omfattande ekobrottsmål. Lagutskottet har i flera tidigare utlåtanden betonat att man måste få bukt med de utdragna rättegångarna (se bl.a. LaUU 13/2010 rd, LaUU 6/2010 rd, LaUU 28/2009 rd och LaUU 19/2009 rd). Det är ytterst positivt att också behövliga resurser avsätts för detta ändamål. Enligt uppgift är det meningen att tilläggsanslaget bland annat ska hjälpa till att halvera antalet gamla ärenden som är föremål för förundersökning.

Domstolarna

Även om det i och för sig är positivt med årliga anslag till kampen mot ekobrottslighet och svart ekonomi anvisas de för det ändamålet och förbättrar därmed inte basfinansieringen för aktörerna inom justitieministeriets förvaltningsområde. Exempelvis kommer domstolarna att tilldelas omkring 1,4 miljoner euro per år för att bekämpa den svarta sektorn, men enligt uppgift kommer deras basfinansiering ändå att visa ett underskott på 2,8 miljoner euro. I slutet av ramperioden ska domstolarna emellertid genomföra utgiftsnedskärningar på drygt 4 miljoner euro och då kommer det finansiella underskottet och behovet av nedskärningar att öka. Eftersom personalkostnaderna i genomsnitt står för 80 procent av förvaltningsområdets utgifter kommer kraven på minskade utgifter att leda till färre anställda. Detta påverkar i sin tur oundvikligen behandlingstiderna och därmed också tillgången till rättsskydd och enhetlig rättskipning.

Utskottet har tidigare uttalat sig vara allvarligt bekymrat över de alltför snävt tilltagna an-

slagen inom justitieministeriets förvaltningsområde. Det är ytterst oroväckande att basfinansieringen är fortsatt stram och att den åtstramas ytterligare under ramperioden, eftersom finansieringen av statlig kärnverksamhet ska stå på hållbar grund oberoende av det ekonomiska läget. Utskottet anser att man oavsett det svåra ekonomiska läget måste dimensionera domstolsresurserna så att domstolarna vederbörligen kan uppfylla kraven på rättssäkerhet enligt grundlagen och internationella förpliktelser. Dessutom bör man beakta att domstolarnas arbete ökar i svåra ekonomiska lägen när exempelvis antalet fordrings- och insolvensärenden stiger klart.

Under de senaste åren har antalet praktikplatser vid domstolarna minskat stort (med nästan 40 procent sedan 2004). Enligt inkommen utredning innebär de ekonomiska åtstramningarna att praktikplatserna inte kan bli fler. Detta är inte rationellt och inte heller ändamålsenligt med tanke på domstolarnas framtidsvillkor, menar utskottet, eftersom domstolspraktiken de facto är en viktig rekryteringskanal för domstolskarriär och eftersom en stor del av dagens yrkesverksamma domare kommer att gå i pension under de närmaste åren. Enligt uppgift skulle det gå att öka antalet platser för domstolspraktik till en skälig nivå med ett årligt tilläggsanslag på cirka 0,3 miljoner euro. I ljuset av detta är det enligt utskottets uppfattning motiverat med ett sådant anslag. Utskottet vill i detta sammanhang också peka på den nyligen införda lagändring som gör det möjligt att utvidga domstolspraktiken till hovrätterna och förvaltningsdomstolarna. I sitt betänkande om den reformen ansåg utskottet det vara viktigt att hovrätterna och förvaltningsdomstolarna har resurser och en personalstruktur som ger möjlighet att skapa praktikantplatser (LaUB 41/2010 rd — RP 278/2010 rd).

Vidare måste man sörja för att det finns resurser för översyn av domstolarnas och åklagarnas ärendehanteringssystem, eftersom det då går att spara och öka produktiviteten på längre sikt (se bl.a. LaUU 13/2010 rd, LaUU 6/2010 rd och LaUU 15/2008 rd). Det är viktigt att modernisera it-systemen också av den anledningen att dagens föråldrade system ger upphov till betydan-

de underhållskostnader, som i sin tur ger mindre spelrum när det gäller domstolarnas basfinansiering. Utskottet anser att moderniseringen måste inledas och även slutföras under de närmaste åren, bl.a. för att ha så lite dubbla kostnader som möjligt. Enligt uppgift får moderniseringen inledningsvis 1 miljon euro, medan projektet sammantaget kommer att kosta omkring 10—15 miljoner euro.

Verkställighet av straff

Enligt redogörelsen ska brottspåföljdssystemet utvecklas så att tyngdpunkten i fråga om straff i någon mån förskjuts från anstaltspåföljder till påföljder som avtjänas i frihet och i fråga om straffverkställighet från slutna anstalter till öppna anstalter. Det framgår också att Brottspåföljdsmyndighetens anstaltsbestånd, personalstyrka och fångantal ska anpassas i överensstämmelse med den anslagsnivå som anges i rambeslutet.

Enligt inkommen utredning kommer myndighetens verksamhetsanslag ännu 2012 att överstiga omkostnaderna, men från och med 2013 kommer omkostnaderna att vara större än anslaget. Utgiftsökningen beror bland annat på ökande hyresutgifter och servicecenteravgifter. Följden blir att man under denna ramperiod måste avbryta arbetet med att rusta upp lokaler och att de celler som saknar toalett och rinnande vatten inte kommer att kunna avskaffas. Ramfinansieringen medger heller inte någon modernisering av klientdatasystemet. Allt knappare resurser kan leda till att antalet fångar i slutna anstalter måste minskas eller till att en eller flera anstalter måste läggas ned.

Utskottet anser att resurserna för straffverkställighet måste dimensioneras och allokeras så att de stöder de kriminalpolitiska målet att minska brottsligheten och dess kostnader. Finansieringsläget under ramperioden är oroväckande i ljuset av erhållen utredning, menar utskottet. Resurser måste allokeras till straffverkställighet så att programmet för sanering av fängelserna kan slutföras. Detta är viktigt bl.a. så att vi änt-

ligen kan bli kvitt de omänskliga toalettlösa cellerna senast 2015 i enlighet med regeringsprogrammet. I fråga om antalet fängelser och fängplatser understryker utskottet att det inte går att dra några säkra slutsatser om hur fångtalet kommer att utvecklas. Vi måste komma ihåg att vissa nyligen gjorda ändringar i lagstiftningen, såsom reformeringen som gällde sexualbrott mot barn, ökar antalet fångar. Det kan också hända att kommande reformer som skrivits in i regeringsprogrammet har denna verkan.

Antalet utländska fångar i våra fängelser har ökat betydligt under 2000-talet. Detta medför betydande merkostnader inom brottspåföljdssektorn. Utskottet har nyligen godkänt ett betänkande om en proposition som syftar till att underlätta överföringen av fångar mellan Europeiska unionens medlemsstater (LaUB 4/2011 rd — RP 10/2011 rd). Utskottet upprepar nu att det vore bra att i större omfattning försöka överföra dömda också till stater utanför EU.

Avslutningsvis

Utskottet hänvisar till det ovan sagda och anser att resurserna för justitieministeriets förvaltningsområde, särskilt för domstolarna och straffverkställighet, ska stärkas under ramperioden trots det svåra ekonomiska läget.

Det står ändå klart att den åtstramade ekonomin medför att det blir allt mer nödvändigt att under ramperioden bedöma hur uppgifterna, strukturerna och förfarandena inom förvaltningsområdet kan anpassas till strama utgiftsramar. Det är viktigt att satsa på utveckling av såväl lagstiftningen som rutiner och praxis så att de knappa resurserna kan allokeras så rationellt och ändamålsenligt som möjligt, men ändå så att den faktiska rättssäkerheten inte försvagas.

Ställningstagande

Lagutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det ovan sagda.

LaUU 17/2011 rd — SRR 1/2011 rd

Helsingfors den 26 oktober 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
vordf. Lars Erik Gästgivars /sv
medl. James Hirvisaari /saf
Johanna Jurva /saf
Markku Mäntymaa /saml
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vänst
Jaana Pelkonen /saml

Arto Pirttilahti /cent
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Peter Östman /kd
ers. Raimo Piirainen /sd
Mika Kari /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.